

University of Groningen

Slijpsteen voor Napoleons soldaten? Krassen in de Utrechtse pandhof

Braakman, W.A.

Published in:

Oud-Utrecht: tijdschrift voor geschiedenis van stad en provincie Utrecht

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2010

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Braakman, W. A. (2010). Slijpsteen voor Napoleons soldaten? Krassen in de Utrechtse pandhof. *Oud-Utrecht: tijdschrift voor geschiedenis van stad en provincie Utrecht*, 83(4), 125.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Slijpsteen voor Napoleons soldaten?

Krassen in de Utrechtse pandhof

Sarcofaagdeksel in de Utrechtse pandhof

□ FOTO WILMA VISSER

In een hoek van het pandhof in Utrecht ligt een rode steen die diep ingekrast is. De steensoort laat zich herkennen als Rode Bentheimer zandsteen, maar de inkepingen zijn raadselachtig. Het informatiebord meldt dat het hier gaat om krassen die gemaakt zijn door de soldaten van Napoleon die er hun bajonetten op geslepen zouden hebben. Het staat geschreven, dus het zal wel waar zijn, denkt menigeen, maar is het niet heel vreemd?

Iedereen die wel eens met een slijpsteen gewerkt heeft weet dat die er juist heel anders uitziet. Zo'n steen is niet ingekrast, maar juist bijzonder glad. Messen, scharen en zwaarden worden in een lichte hoek geschuurd. Slijpen zodat er krassen ontstaan, leidt er juist toe dat het zwaard of mes in een keer bot wordt.

Waarschijnlijk is hier dan ook iets anders aan de hand. In haar boek *Heidens Nederland. Zichtbare overblijfselen van een niet-christelijk verleden* vertelt Judith Schuyf iets over zogeheten genezende stenen. Als voorbeeld noemt ze de Plechelmuskerk in Oldenzaal, waar aan de zuidzijde een aantal gleuven dicht naast elkaar zit. Andere

Wim Braakman

Theoloog, werkzaam bij de Bibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen

kerken waarbij dit verschijnsel goed te zien is, zijn die van Naarden, Rhoon, Delden en Enschede. Schuyf: 'De steen is hier duidelijk afgekrabd met de bedoeling geneeskrachtig poeder te krijgen, vermoedelijk tegen de pest en de tyfus.' (p.86).

Al in de vroege middeleeuwen werd kerkpoeder gebruikt tegen de pest. Gregorius van Tours verklaarde in de 6e eeuw dat het schraapsel van de grafstenen van heiligen beter hielp dan welk aards geneesmiddel ook. In de volksgeneeskunde was heilig poeder een erkend geneesmiddel. Het kon afkomstig zijn van kerken, van grafzerken, maar ook van heilige stenen als grenspalen en heiligenbeelden. De vorm van de steen in het pandhof is dan ook die van een sarcofaagdeksel. Deze waren erg duur en alleen de rijken en hoogwaardigheidsbekleders kregen er een. Waarschijnlijk hebben we te maken met de steen voor het graf van een bisschop uit de 10e of 11e eeuw.

Gleuven door afgeschaapt kerkpoeder van de (zandstenen) St. Vincentiuskerk in Haselünne (Duitsland)

□ FOTO WIKIMEDIA COMMONS